

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunnan toimintasuunnitelma 2025

Kuvaus toiminnasta

Sosiaali- ja terveystalvelu-uudistukseen liittyvässä lain-säädännössä hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on todettu sekä hyvinvointialueen että kunnan tehtäväksi. Niillä on yhteinen vastuu alueen asukkaiden hyvinvoinnista.

Hyvinvointia ja terveyden edistämistä tehdään Turussa kaikissa palvelukokonaisuuksissa ja -alueilla: liikunta-, kulttuuri-, kaupunkiympäristö-, kasvatus ja opetus-, elinvoima- sekä yhteisvaikuttavassa lasten ja nuorten palvelukokonaisuuksissa sekä niiden alaisilla palvelualueilla. Konsernihallinnon integraatiotoiminnossa on Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vastuualue.

Kaupungissa on usean vuoden ajan toiminut kaupunkitasoinen hyvinvoinnin ohjausryhmä. Sen kokoonpanoa on uudistettu Uusi Turku toimintamallin myötä poikkihallinnolliseksi Hyvinvoinnin johtoryhmäksi keväällä 2023.

Vuosi 2025 on hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunnan kolmas toimintavuosi. Sen rooli on poikkihallinnollinen ja siten erityislaatuinen muihin lautakuntiin verrattuna. Se pilotoi osaltaan Uuden Turun yhteisvaikuttavaa toimintamallia. Lautakunnalla ei ole alaistaan organisaatiota, mutta se seuraa ja voi osaltaan käsitellä muiden palvelukokonaisuuksien toteuttamaa hyvinvointia ja terveyttä edistävää toimintaa. Kaupungin luottamuselin- ja virkaorganisaation uudistamista on valmisteltu vuoden 2024 aikana toteutettavaksi vuoden 2025 kuntavaalien myötä. Se tuonee muutoksia myös hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunnalle.

Voimassa olevan hallintosäännön (KV 17.4.2023) mukaan lautakunnan tehtävänä on huolehtia lainsäädännössä hyvinvoinnin edistämisestä määrätystä tehtävistä sekä muista erikseen määrätystä tehtävistä ja toimii ehkäisevästä päihdetyöstä vastaavana kunnan monijäsenenä toimielimenä. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunta vastaa kuntatasoisesta hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen ja yhteistyön ohjauksesta, kunnan päätöksenteon vaikutusten ennakkoarviointimenettelyn ohjauksesta ja ohjeistuksesta hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen näkökulmista sekä kuntalaisvaikutamisen ohjauksesta.

Lisäksi hallintosäännön 49§ määrittää tarkemmin lautakunnan toimivalta:

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunta toimii sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) 6 §:n mukaisena monijäsenenä toimielimenä. Se päättää mm. osaltaan avustusten myöntämisestä järjestöille ja muille yhteisöille kaupunginhallituksen määräämien periaatteiden mukaisesti, antaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen liittyvät lausunnot ja

selvitykset, valmistelee vuosittain valtuustolle annettavan raportin kuntalaisten hyvinvoinnista ja terveydestä, hyväksyy tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman ja asukasbudjetin kaupunginhallituksen määräämien periaatteiden mukaisesti. Lautakunta päättää kuolinpesien säästörahaston ja sosiaalirahaston varojen käyttämisestä, vastaa kuntalaisaloitteiden käsittelystä tehtävälueellaan, vastaa kuntalaispalautteiden käsittelystä ja kokonaiskuvan muodostamisesta hyvinvoinnin ja terveyden näkökulmasta. Lisäksi lautakunta edistää hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tekevien järjestöjen ja yhteisöjen toimintaedellytyksiä ja vaikutusmahdollisuuksia.

Kuntavaalien (2025) jälkeen tapahtuvaksi valmistellut organisaatiomuutokset eivät vaikuta kunnan vastuulla olevaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtävään. Vuoden 2023 arviointikertomuksessa tarkastuslautakunta suosittelee, että hyvinvointiin liittyvät kaupungin lakisääteiset vaatimukset ja tehtävät tulee ottaa huomioon päivitettäessä tavoiteasiakirjoja ja organisaatiota uudelle valtuustokaudelle.

Toimintaympäristössä tapahtuvat muutokset

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunnan ja kaupunginvaltuuston hyväksymässä hyvinvointikertomuksessa kuvataan keskeinen turkulaisten hyvinvointiin ja terveyteen liittyvä tilannekuvat sekä keskeiset toimenpiteet havaittuihin haasteisiin vastaamiseksi. Toimintaympäristössä tapahtuvien muutosten tietolähteinä käytetään kansallisia selvityksiä, kuten Kouluterveyskysely, Terve Suomi ja Moni Suomi -tutkimukset ja PYLL-tulokset (ennenaikaisesti menetetyt elinvuodet), joista tilataan sekä Turku-kohtaisia että asuinalueille meneviä tarkempia tietoja. Tietoja hyödynnetään osana toiminnan suunnittelua ja toteutusta.

Turkulaisten oma kokemus hyvinvoinnista on kehittynyt monilla indikaattoreilla mitattuna kielteiseen suuntaan ja suurten kaupunkien vertailussa Turku pärjää heikosti monessa asiassa. Toki positiivistakin kehitystä on tapahtunut, esimerkiksi päihteiden ja tupakoinnin vähenemisessä. Hyvinvointitietoa analysoidessa on tärkeää muistaa, että valtaosa turkulaisista voi hyvin ja he ovat aktiivisia ja toimeliaita työssä ja vapaa-ajalla ja heillä on opiskelu-, työ ja toimintakyky kunnossa.

Turun elinvoimaisuuden mahdollistaa väestön jatkuva kasvu. Mitä parempi turkulaisten hyvinvointi ja terveys on, sitä parempi mahdollisuus myös elinvoimaisuuden kasvulle on olemassa. Tarkasteltaessa ns. kovinta hyvinvoinnin ja terveyden mittaria, kuolleisuutta, voidaan nähdä, että ennenaikaisten menetettyjen elinvuosien (PYLL) määrät ovat pienentyneet Turussa jo pitkään yli 20-vuoden tarkastelujakson perusteella. Toisaalta kuu-

den suurimman kaupungin vertailussa Turun vältettävissä olevat menetykset ovat vertailun suurimmat ja kehitys muita epäsuotuisampaa. Tämä näkyy erityisesti alkoholiin, huumeisiin ja väkivaltaan liittyvissä ennen aikaisissa kuolemissa.

Väestön kehityksen jatkuvan positiivisen nousun myötä vieraskielisten osuus on yhä kasvanut. Yksinasuvien osuus asutuskunnista on yhä kasvussa, ollen jopa 56 %. Osallisuuden kokemus on työikäisillä miehillä heikkoa ja alueelliset erot ovat suuria. Toisaalta Moni Suomi –aineistossa maahanmuuttajilla on parempi kokemus osallisuudesta.

Turussa on yhden vanhemman lapsiperheitä selvästi maan keskiarvoa enemmän. Turussa on koko maahan verrattuna korkea pienituloisuusaste, mikä näkyy myös lapsiperheillä ja nuorilla aikuisilla. Myös tuloerot ovat edelleen olleet kasvussa ja koko Suomeen verrattuna suuremmat. Perustoimeentulotukea saaneiden määrä ollut laskussa, myös pitkäaikaistuen osalta. Maksuhäiriömerkinnöissä on ollut pientä laskua, mutta suurta alueellista vaihtelua Turun eri osien välillä.

Työttömyys on edelleen laskenut, myös nuorten osalta. Huolestuttavaa on, että pitkäaikaistyöttömien osuus työttömistä on kasvanut 41 %:iin. Työllisten määrä väestöstä on kuitenkin paranemassa koronaa edeltävälle tasolle.

Peruskoululaisista n. 40 %:lla toimintakyky on sellaisella tasolla, että heillä saattaa olla arjesta selviytymisen haasteita. Terveysliikuntasuosituksen mukaan liikkuu aikuisista hieman useampi. Sen sijaan kaiken ikäisten ylipainon ja lihavuuden kehitys jatkaa nousuaan.

Monilla mittareilla arvioituna niin fyysisen kuin psyykkisen terveydentilan arviot ovat olleet laskusuunnassa. Eri-tyisen paljon on havaittavissa erilaisia mielen hyvinvoinnin haasteita. Tämä näkyy mm. yksinäisyyden lisääntymisenä sekä koululaisten uupumuksen ja ahdistuneisuuden kasvuna ja myös kasvaneena rikollisuutena. Kaikkiaan kuitenkin koettu terveys valtaosalla turkulaisista on hyvä. Riippuen ikäluokasta terveys koetaan keskitasoa parempana nuorimpien peruskoululaisten 89 %:sta yli 65-vuotiaiden 52 %:iin.

Eläkkeelle siirrytään hieman aiempaa myöhemmin. Kotona asuu 92 % 75 vuotta täyttäneistä turkulaisista. Lonkkamurtumat ovat vähentyneet ja kaatumisten ja puutoamisten hoitajaksoissa on selvää alenemaa.

Toiminnan kehittämissuunnitelma ja strategiset painopisteet

Edellä kuvatussa toimintaympäristön analyysissä ja Hyvinvointikertomuksessa nostetaan kaupunkilasten terveyteen ja hyvinvointiin peilaten tarttumis-, kehittämis- ja parantamiskohteita. Näitä ovat mm. lasten ja nuorten fyysinen ja henkinen hyvinvointi ja terveys, ympäristön viihtyisyys ja turvallisuus, yksinäisyyden kokeminen, huolta

aiheuttava päihteiden käyttö, sekä hyvinvoinnin kokeminen.

Turussa hyvinvoinnin edistämistä toteutetaan laajasti kaikkien palvelukokonaisuuksien ja -alueiden toiminnassa ja niiden välisessä yhteistyössä sekä yhteistyössä muiden sidosryhmien, kuten Varhan, järjestöjen, tutkimuslaitosten, oppilaitosten ym. kanssa. Näitä toimenpiteitä on kuvattu sekä osana Hyvinvointikertomusta että palvelukokonaisuuksien ja -alueiden toiminta- ja palvelusuunnitelmia.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen oleellinen taloudellinen merkitys: ennaltaehkäisevät toimet ovat hoitavaa ja korjaavaa edullisempia. Esimerkiksi kaupunkisuunnittelun toimenpiteillä voidaan mm. vähentää kaatumisia, tukea esteettömyyttä ja vahvistaa mielen hyvinvointia tukevaa ympäristön viihtyisyyttä.

Konsernihallinnon Integraatiotoiminnon hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vastuualueen tehtävä on kaupunkitasoisesti osaltaan koordinoita hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vastuualue Turussa toteuttaa toimintaa laajassa yhteistyössä palvelualueiden ja sidosryhmien kanssa. Perustehtäviin kuuluvat mm.

- osallisuuden edistäminen,
- hyvinvointitiedon analysointi
- aluetyö,
- ehkäisevä päihde- ja mielenterveystyö,
- hyvinvointitieto
- yhdenvertaisuus- ja tasa-arvotyö,
- vaikuttajaryhmien koordinaatio ja tuki,
- ruoka-apukoordinaatio,
- asukasbudjetin koordinaatio,
- järjestöyhteistyö,
- seudullinen esteettömyystyö,
- tietyt avustukset.

Vastuualueella kehitetään systemaattisesti yllä mainittua perustoimintaa. Kehittämishankkeita on meneillään yhteistyössä lasten ja nuorten palvelukokonaisuuden sekä yhteisöllisyyden kärkihankkeen kanssa. Hankkeiden tavoitteena on mm. syrjäytymisen ja yksinäisyyden vähentäminen sekä mielenterveyden tukeminen. Ulkoista rahoitusta on saatu vuosille useille hankkeille mm. ruoka-aputoiminnan koordinoituihin (STM), nuorten häiriökäytökseen puuttuminen ja rikollisuuden ehkäisy (OKM), Nuorisotyöllä turvallisempi Turku (OKM) ja Nuorten jengiytymisen ja rikollisuuden ehkäiseminen sekä hyvinvointi- ja turvallisuusosaamisen vahvistaminen toisen asteen oppilaitoksissa (OPH).

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunta seuraa osaltaan HyTe vastuualueen sekä yllä mainittujen projektien ja toimintojen etenemistä. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunnan seuraa osaltaan myös muita

merkittäviä kaupunkitasoisia toimenpiteitä, kuten ruoka-avun ja lasten ja nuorten harrastamisen tukemista ja kehittämisestä. Lautakunnalle tuodaan myös säännöllisesti tiedoksi Lasten ja nuorten palvelukokonaisuuden toiminnan edistyminen.

Järjestämislain mukaisesti hyvinvointialue (Varha) kutsuu vuosittain alueen kunnat neuvottelemaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteista. Kunnalla on velvoite osallistua neuvotteluihin. Yhteistyötä Varhan kanssa tehdään useissa ei yhteistyöryhmissä, järjestöille annettavien avustusten valmistelussa sekä yhteistyöfoorumeissa ja projekteissa. Tavoitteena on saada Turun erityiskysymykset, kuten maahanmuuttajien asiat, riittävästi näkyviin Varhan hyvinvoinnin suunnittelussa ja seurannassa.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen ei ole riippuvainen organisaatorakenteista. Vastuut ja tehtävät säilyvät kaupungilla, vaikka organisaatorakenne muuttuisi.

Toiminnan tavoitteet

Lautakunta edistää ja seuraa Hyvinvointikertomuksesta nousseiden haasteiden ratkomisen toimenpiteitä. Se vahvistaa osaltaan tiedolla johtamista ja riittävän seudullisen sekä alueellisen kuvan muodostumista ja tutkitun tiedon parempaa hyödyntämistä. Toimintasuunnitelman painopisteissä jatketaan vuoden 2024 teemoja ja uusia teemoja otetaan mukaan vain hillitysti, koska jo sovitut painopisteet ovat pitkäkestoisia. Toiminnassa huomioidaan vuoden 2025 talouden sopeuttamistavoitteet.

Lautakunta tukee, edistää ja seuraa vuonna 2025 omalta osaltaan erityisesti seuraavia asioita:

1. Segregaation ja sen vaikutusten vähentämisen kokonaisuus: mm.
 - a. asunnottomuuden kehitys sekä asumis-/asuntopolitiikka,
 - b. asuinalueiden välisten hyvinvointierojen seuranta

- c. panostaminen heikommassa ja haavoittuvassa asemassa olevien tunnistamiseen,
 - d. päihteiden ja muiden riippuvuuksien tilannetta (ehkäisevä päihdetyö).
2. Osallisuuden kokonaisuuden vahvistaminen: erityisesti yhteisöllisyyden merkityksen huomiointi sekä vaikuttajaryhmien kuuleminen
3. Järjestöyhteistyö ja sen merkitys: kumppanuutta järjestöjen kanssa vahvistetaan ja huolehditaan lautakunnan avustustoiminnan kehittämisestä ja avustusyhteistyöstä Varhan kanssa.
4. Lasten ja nuorten palvelukokonaisuuden eteneminen.
5. Työikäisten, erityisesti miesten, sekä ikääntyvien hyvinvointi.
6. Ruoka-aputoiminnan kestäväälle pohjalle saattaminen (talousarviolauseke).
7. Liikunta ja liikkuminen arjessa sekä liikkumattomuus (uusi painopiste) -aiheen tärkeyden nostamisen avulla lautakunta haluaa osaltaan tukea liikuntalautakunnan ja liikunnan palvelukokonaisuuden tavoitteita

Poikkileikkaavia teemoja lautakunnan tavoitteissa ovat viestintä, tiedolla johtaminen, seudullisen yhteistyön vahvistaminen sekä yksinäisyyden ja syrjäytymisen torjunta.

Lautakunta painopisteenä on tavoitteellisuus Varhan kanssa tehtävässä yhteistyössä. Yhteistyötä ja yhdyspintoja Varhan kanssa edistetään ja tuetaan lakisääteisten vuosittaisen neuvottelijan ohella myös muilla lisääntyvillä yhteistyötavoilla.

Pormestariohjelman teemat ja linjaukset ja niitä toteutettavat toimenpiteet on vastustettu eri palvelukokonaisuuksille, -alueille ja vastuuhenkilöille. Pormestariohjelman teema Hyvinvoiva Turku kohdistuu suoraan lautakunnan toimialueeseen, mutta myös muut teemat tukevat hyvinvointia ja terveyttä tukevia tekijöitä. Lautakunnan tehtävänä on osaltaan seurata pormestariohjelman toteutusta.

Toiminnan tavoitteet

Pormestariohjelman toimenpiteet

Lautakunta seuraa omalta osaltaan pormestariohjelman hyvinvointiin ja terveyden edistämiseen liittyviä tavoitteita ja toimenpiteitä osavuositarkastusten yhteydessä.

Talousarviolausekkeet

Toimielin	Lauseke

Talouden tavoitteet

Käyttötalouden ja investointien määrärahat ja tuloarviot, 1 000 € (ulkoiset erät)

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunta

Käyttötalouden sitovuustaso toimintakate	Tilinpäätös 2023	Talousarvio 2024 muutoksin	Talousarvio 2025
Toimintatulot			
Valmistus omaan käyttöön			
Toimintamenot	-1 257	-1 279	-1 244
TOIMINTAKATE	-1 257	-1 279	-1 244
Muutos-%		-1,7 %	2,7 %